

GRAU EN ANTROPOLOGIA SOCIAL I CULTURAL

GUIA DOCENT

Tècniques d'Investigación en Antropologia Social i Cultural

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Tècniques d'investigació en Antropologia Social i Cultural
Codi	
Crèdits ECTS	12
Curs i període en el que s'imparteix	Tercer Curs, primer semestre Grau d'Antropologia
Horari	http://www.uab.es/Document/766/347/LlicAntropologiaSiC.pdf
Lloc on s'imparteix	Facultat o Escola (l'aula apareixerà als horaris)
Llengües	Català, Castellà.

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Aurelio Díaz Fernández
Departament	Antropologia social i cultural
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-211
Telèfon (*)	935811143
e-mail	aurelio.diaz@uab.cat
Horari d'atenció	

2. Equip docent

Nom professor/a	Judith Pampalona Tarrés
Departament	Antropologia social i cultural
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-225
Telèfon (*)	935868321
e-mail	judith.pampalona@uab.cat
Horari de tutories	

(Afegeix tants camps com sigui necessari)
(*) camps optatius

3. Prerequisits

(prerequisits oficials i/o coneixements necessaris per a seguir correctament l'assignatura)

Haver cursat les següents assignatures:

Pràctiques de Camp en Antropologia social i cultural I i Epistemologia i mètodes d'investigació en Antropologia social i cultural.

4. Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

Aquesta assignatura forma part de la seqüència d'assignatures metodològiques del Grau d'Antropologia i, per tant, es basa en els resultats anteriors i prepara l'assignatura que es fa a continuació. Aquesta continuïtat permet a l'alumnat anar enriquint la seva perspectiva de l'objecte d'estudi seleccionat i aprendre a dissenyar i dur a terme, amb el suport adequat, una recerca antropològica inicial.

El objectius del curs són tres:

1. Desenvolupar una proposta de recerca a partir del treball final de l'assignatura *d'Epistemologia i Mètodes d'Investigació* i que serà portada a terme a l'assignatura de *Pràctiques de Camp II*.
2. Conèixer la teoria de totes les tècniques considerades i poder fonamentar la pertinença o no d'aquestes en el disseny.
3. Exercitar les diferents tècniques d'investigació a partir de simulacions, pràctiques i/o aplicacions a investigacions en marxa.

5. Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència	A3. Demostrar que conoce y comprende los debates epistemológicos y metodológicos en Antropología y las principales técnicas de investigación.
Resultats d'aprenentatge	Argumentació motivada del disseny d'investigació escollit.
Competència	B1. Utilizar los procedimientos, técnicas y recursos instrumentales para la realización de trabajo de campo etnográfico.
Resultats d'aprenentatge	Pràctiques d'observació, diari de camp, etc. realitzades.
Competència	B4. Operacionalizar los conceptos teóricos y poner a prueba las explicaciones de los fenómenos socioculturales.
Resultats d'aprenentatge	Capítol d'operacionalització del document de disseny de la recerca.
Competència	C5. Diferenciar los tipos de diseños de intervención, sus potencialidades, limitaciones y sesgos..
Resultats d'aprenentatge	Pràctiques en les que es valora la ètica de la recerca i els resultats dels diferents casos d'estudi analitzats.
Competència	A1. Valorar los problemas epistemológicos y metodológicos que conlleva la dialéctica entre particularismo y comparación.
Resultats d'aprenentatge	Pràctiques d'epistemologia, QUAL-QUAN i mostreig.
Competència	T7. Organizar el tiempo y los propios recursos para el trabajo: diseñar planes con establecimiento de prioridades de objetivos, calendarios y compromisos de actuación.
Resultats d'aprenentatge	Capítol de programació de la recerca. Pràctiques de gestió de la recerca.
Competència	T2. Usar herramientas informáticas, tanto básicas (por ejemplo, procesador de textos o bases de datos), como programas especializados necesarios en la práctica profesional
Resultats d'aprenentatge	Pràctiques Refworks, websurveys i altres.
Competència	T1. Buscar, seleccionar i gestionar informació de forma autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa. Sap fer servir de forma experta les possibilitats d'internet.

Resultats d'aprenentatge

Identifica, gestiona i resumeix informació rellevant per a la recerca en internet.

Competència

Competència UAB: desenvolupar un pensament i raonament crític i saber comunicar-lo de manera efectiva, tant a les llengües pròpies com en una tercera llengua.

Resultats d'aprenentatge

Discussions i presentacions de la seva recerca a classe.

6. Continguts de l'assignatura

Els continguts de l'assignatura s'estructuren en els següents continguts:

1. Introducció.

- 1.1 Tipus de recerca.
- 1.2 Investigació qualitativa i etnografia.
- 1.3 Aspectes clau.

2. Organització de la investigació.

- 2.1 Projecte.
- 2.2 Dissenys i estratègies.
- 2.3 Fases.

3. Treball de camp: aspectes generals.

- 3.1 Introducció.
- 3.2 Accés i fases.
- 3.3 Rols i relacions de camp.
- 3.4 Equació personal i aspectes ètics.

4. Operacionalització de conceptes.

- 4.1 Conceptes i definicions.
- 4.2 Classificacions i tipologies.
- 4.3 El procés d'operacionalització.
- 4.4 Indicadors socials.

5. Selecció d'unitats i disseny de la mostra.

- 5.1 Definició i delimitació de les unitats.
- 5.2 Mostreig: aspectes generals.
- 5.3 Tipus de mostreig: probabilístics i teòrics.

6. Documentació i bibliografia.

- 6.1 Arxius, fonts i documents.
- 6.2 Introducció a l'anàlisi secundària

7. Observació i descripció.

- 7.1 Tipus, potencialitats i limitacions.
- 7.2 Registre: notes, diari de camp i tècniques àudio visuals.

8. Entrevista.

- 8.1 Comunicació, conversació i entrevista.
- 8.2 Tipus d'entrevista.

8.3 Procés de realització.

8.4 Registre, transcripció i anotació.

9. Historia de vida i biografia.

9.1 Introducció: l'individual i el col·lectiu.

9.2 Tipus.

9.3 Procés de realització.

10. Grups focals.

10.1 Característiques i tipus.

10.2 Fase de preparació.

10.3 Fase de realització.

11. Enquesta.

11.1 Introducció: característiques generals.

11.2 Tipus.

11.3 Instruments: estructura y tipus de preguntes.

11.4 Procés de realització.

12. Relacions: genealogies i xarxes.

12.1 Conceptes y característiques.

12.2 Xarxes i relaciones socials.

12.3 Introducció a l'anàlisi de xarxes.

13. Introducció a l'anàlisi de la informació.

13.1 El procés d'anàlisi: introducció general.

13.2 Introducció a l'anàlisi de contingut i del discurs.

13.3 L'escriptura i l'informe.

7. Metodologia docent i activitats formatives

La metodologia didàctica utilitzada dependrà del tipus d'activitat realitzada. En aquest curs distingim entre *classes teòriques*, *pràctiques de classe* i *tutories individuals*.

Classes teòriques. A les classes teòriques es disposarà d'una introducció per part del docent, amb exemples i discussions amb els participants. En aquestes classes es recomanaran lectures en funció dels interessos dels participants. En aquestes classes s'utilitzaran transparències i connexions a Internet allà on sigui convenient.

Els materials utilitzats en les classes estan disponibles al Campus virtual i en altres webs administrades pel professorat.

Pràctiques de classe. A classe es desenvoluparan de forma individual, per parelles o per grups les

pràctiques programades a l'assignatura.

Tutories individuals. A les tutories individuals es revisarà de forma periòdica el desenvolupament del pla de recerca. Aquest document s'anirà lliurant i revisant fins que es completi i es lliuri per a la seva avaluació final.

TIPUS D'ACTIVITAT	ACTIVITAT	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
-------------------	-----------	-------	------------------------

Dirigides

Classes teòriques	60	Coneix les possibilitats, valora l'adequació i dissenya una recerca adequada als objectius de cada cas.
Pràctiques de classe	30	Reflexiona, valora i exercita les diferents tècniques, recursos i instruments per a la recerca en Antropologia.

Supervisades

Tutories individuals-petits grups	5	Discussió del contingut del disseny
Lliuraments parcials del disseny de recerca	65	Identifica, decideix, raona i descriu de forma acurada els elements del disseny.
Lectura de bibliografia específica de cada disseny	50	Identifica, registra, resumeix e integra la informació rellevant del seu tema d'estudi.

Autònomes

Lectura materials recomanats	65	Resums - Refworks.
Recerca a internet i biblioteques	25	Scholar, Refworks, ISI, Scopus.

8. Avaluació

L'avaluació del curs és la següent:

Per a l'alumnat que segueix la seqüència: realització d'un treball que parteix del realitzat a l'assignatura de Mètodes d'Investigació. La plantilla està disponible al campus virtual (**60% de la nota final**). Aquesta plantilla s'anirà omplint en diverses etapes amb el suport necessari.

Excepcionalment: per a l'alumnat que no segueix la seqüència (que no ha cursat *Pràctiques de camp en Antropologia social i cultural I* i/o *Epistemologia i mètodes d'investigació en Antropologia social i cultural*): 5 treballs a escollir entre 7 propostes (2 punts cada un d'ells que representen el **60% de la nota final**).

1. Anàlisi dels diferents aspectes del disseny d'una investigació publicada o d'una tesina.
2. Exercici d'operacionalització a partir de conceptes clau.

3. Informe d'un arxiu, selecció i descripció d'una part del fons documental, elaboració d'una fitxa per al buidat i aplicació d'aquesta.
4. Exercici d'observació directa en (o de) un escenari públic d'interacció social.
5. Selecció de paraules clau i codificació d'una història de vida escollida entre les que figuren en la bibliografia recomanada.
6. Anàlisi de l'estructura i les preguntes d'un qüestionari d'enquesta.
7. Disseny d'una fitxa per a la recollida d'informació relacional i aplicació d'aquesta a un cas: xarxa personal.

En tots els casos: Durant les sessions de pràctiques d'aula es faran treballs individuals, per parelles o en petits grups que es lliuraran a la mateixa sessió normalment. La suma de totes les pràctiques de classe constitueix el **40% de la nota final**.

La nota final es comunicarà pel campus virtual i es programarà una sessió de revisió de notes. No es contestaran correus electrònics relacionats amb l'avaluació.

A més, cal tenir en compte el següent:

1. Aquesta assignatura es *presencial* i és necessari fer les pràctiques programades a classe, a banda de participar en les sessions teòriques fent les lectures programades. Si alguna persona arriba un cop començat el curs o ha de marxar durant aquest ha d'assumir que aquesta absència quedarà reflectida a la nota final.
2. El projecte de recerca serà discutit individualment durant les tutories que es faran al despatx prèvia cita en una llista penjada a la porta. No es podran concertar entrevistes per telèfon o correu electrònic.
3. En aquesta assignatura i, segons els docents (classes teòriques, pràctiques o tutories), s'anunciaràn a l'inici de les sessions les modalitats de lliuraments (paper i/o electrònic). Quan l'opció sigui el lliurament electrònic es farà per l'opció "Lliurament d'arxius" de l'assignatura del Campus Virtual en els terminis programats. Si algú no pot fer el lliurament per les raons que sigui (inclosos els problemes informàtics, de connexió, de compatibilitat, etc.) ho podrà fer en el següent lliurament programat. *No s'accepten còpies o trameses per correu electrònic (ni del Campus Virtual ni de comptes personals), els quals no es contestaran.* Es valorarà positivament els estudiants que facin els lliuraments en els terminis previstos.
4. La nota final es comunicarà pel campus virtual i es programarà una sessió de revisió de notes. No es contestaran correus electrònics relacionats amb l'avaluació.

ACTIVITATS D'AVUACIÓ

HORES

RESULTATS D'APRENTATGE

Correcció dels lliuraments parcials del disseny	3	Identificació dels elements de millora del disseny
Valoració de les pràctiques realitzades a classe	4	Identificació de les alternatives a les solucions proposades i/o correcció dels resultats.
Valoració de la llista de 50 referències bibliogràfiques en format APA	1	Selecció de la bibliografia adequada i correcció d'aspectes formals.

9. Bibliografia i enllaços web

Bibliografia general. Manuals

- Agar MH. (1996). *The Professional Stranger: An Informal Introduction to Ethnography*. Second edition. New York, Academic Press.
- Ardèvol E. (2006). *La búsqueda de una mirada. Antropología visual y cine etnográfico*. Barcelona, Universidad Oberta de Catalunya.
- Arroyo M, Sábada I., coords. (2012). *Metodología de la investigación social. Técnicas innovadoras y sus aplicaciones*. Madrid, Síntesis.
- Atkinson P, et al. (2007 [2001]). *Handbook of Ethnography*. London, Sage.
- Banks M. (2010). *Los datos visuales en investigación cualitativa*. Madrid, Ediciones Morata.
- Beaud S, Weber F. (2003 [1997]). *Guide de l'enquête de terrain. Produire et analyser des données ethnographiques*. Paris, La Découverte.
- Bernard HR. (2013). *Social research methods. Qualitative and quantitative approaches, second edition*. Thousand Oaks, Sage.
- Bickman L, Rog DJ. (1998). *Handbook of Applied Social Research Methods*. Thousand Oaks, Sage.
- Bryman A., ed. (2001a). *Ethnography. Vol. I: The Nature of Ethnography*. London, Sage.
- Bryman A., ed. (2001b). *Ethnography. Vol. II: Ethnographic Fieldwork Practice*. London, Sage.
- Bryman A., ed. (2001c). *Ethnography. Vol. III: Issues in Ethnography*. London, Sage.
- Bryman A., ed. (2001d). *Ethnography. Vol. IV: Analysis and Writing Ethnography*. London, Sage.
- Capell E, Corominas M., eds. (2009). *Manual d'arxivística i gestió documental*. Barcelona, Associació d'Arxivers-Gestors de Documentos de Catalunya, AAA.
- Cea D'Ancona MA. (2012). *Fundamentos y aplicaciones en metodología cuantitativa*. Madrid, Síntesis.
- Cicourel AV. (2011 [1964]). *Método y medida en sociología*. Madrid, CIS.
- Creswell JW. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, Sage.
- Denzin NK, Lincoln YS., eds. (1994). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, Sage.
- Díaz de Rada, A. (2011). *El taller del etnógrafo. Materiales y herramientas de investigación en etnografía*. Madrid, UNED.
- García M, Ibáñez J, Alvira F., comps. (1989 [1986]). *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid, Alianza.
- Goetz JP, Lecompte MD. (1988 [1984]). *Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa*. Madrid, Morata.
- Hammersley M, Atkinson P. (1994 [1983]). *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona, Paidós.
- Íñiguez L., ed. (2003). *Análisis del discurso. Manual para las ciencias sociales*. Barcelona, UOC.
- Miles, MB, Huberman AM. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, Sage.
- Montañés M. (2012). *Metodología y técnica participativa: teoría y práctica de una estrategia de investigación participativa*. Barcelona, UOC.
- Pelto PJ, Pelto GH. (1978 [1970]). *Anthropological Research. The Structure of Inquiry*. New York, Cambridge University Press.
- Pujadas JJ, Comas d'Argemir D, Roca J. (2004). *Etnografía*. Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya.
- Quivy R, Van Campenhoudt L. (2001 [1995]). *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona, Herder.
- Robben A, Sluka JA., eds. (2007). *Ethnographic Fieldwork. An Anthropological Reader*. Oxford, Blackwell.
- Rodríguez G, Gil J, García E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona, Aljibe.
- Roigé X, Estrada F, Bertrán O. (1999). *Tècniques d'investigació en antropologia social*. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, col. Textos docents 153.
- Ruiz Olabuénaga JI. (2012). *Teoría y practica de la investigación cualitativa*. Bilbao, Universidad de Deusto.
- Sanmartín R. (2003). *Observar, escuchar, comparar, escribir. La práctica de la investigación*

cualitativa. Barcelona, Ariel.

Spradley JP. (1980). *Participant Observation*. New York, Holt, Rinehart & Winston.

Taylor SJ, Bogdan R. (1986 [1984]). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires, Paidós.

Valles MS. (1997). *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid, Síntesis.

Vila A, et al. (2008). *El medio audiovisual como herramienta de investigación social*. Barcelona, Fundación CIDOB, col. Dinámicas culturales, 12.

Bibliografía recomendada (per temes i sense considerar els manuals)

Tema 1

Agar MH. (1992 [1982]). Hacia un lenguaje etnográfico. En: Reynoso C., comp. (1992) *El surgimiento de la antropología posmoderna*. Barcelona, Gedisa, 117-137.

Alvira F. (1983) Perspectiva cuantitativa - perspectiva cuantitativa en la metodología sociológica. *REIS*, 22, 53-75.

Estruch J. (1992 [1991]). El conflicte quantitatiu/qualitatiu: un fals problema. En: Societat Catalana de Sociologia, ed. 1992) *Tècniques qualitatives en ciències socials*. Barcelona, Societat Catalana de Sociologia, 7-16.

González Echevarría A. (1995). Etnografía y método científico. En: Aguirre A., ed. (1995) *Etnografía. Metodología cualitativa en la investigación sociocultural*. Barcelona, Boixareu marcombo, 49-63.

González Echevarría A. (2006). Del utillaje conceptual de la antropología: los usos del término "inductivismo" y los usos del término "hermenéutica". Dos propuestas de clarificación. *Revista de Antropología Social*, 15, 327-372.

Kaplan D, Manners RA. (1979a [1972]). Algunos temas viejos y nuevas direcciones. En: *Introducción crítica a la teoría antropológica*. México, Nueva Imagen, 313-341.

San Román T. (1996). De la intuición a la contrastación: el trabajo de campo en antropología y en la formación de los nuevos antropólogos. En: González Echevarría A., coord. (1996) *Epistemología y Método. VIII Simposio. VII Congreso de Antropología Social*. Zaragoza, Instituto Aragonés de Antropología, 167-178.

San Román T. (2006). ¿Acaso es evitable? El impacto de la Antropología en las relaciones e imágenes sociales. *Revista de Antropología Social*, 15, 373-410.

Silverman D. (1994c). Six rules of qualitative research. En: *Interpreting qualitative data*. London, Sage, 196-211.

Whyte WF. (1984). Types of Applied Social Research. En: *Learning from the field. A guide from experience*. Beverly Hills, Sage, 163-191.

Tema 2

Cea D'Ancona MA. (1996). La organización de la investigación. En: *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid, Síntesis, 81-122.

Creswell JW. (1998). Designing a Qualitative Study. En: *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, Sage, 13-26.

Estalella A, Ardèvol E. (2007). Ética de campo: hacia una ética situada para la investigación etnográfica de internet. *Forum: Qualitative Social Research*, 8, 3, art. 2.

Hammersley M, Atkinson P. (1994 [1983]). El diseño de la investigación: problemas, casos y muestras. En: *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona, Paidós, 41-67.

Pelto PJ, Pelto GH. (1978 [1970]). Appendix A. Notes on research design. En: *Anthropological Research. The Structure of Inquiry*. New York, Cambridge University Press, 291-297.

Rodríguez G, Gil J, García E. (1996). Proceso y fases de la investigación cualitativa. *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona, Aljibe, 61-77.

Sádaba I. (2102). Introducción a la investigación social online. En: Arroyo M, Sádaba I., coords. (2012) *Metodología de la investigación social. Técnicas innovadoras y sus aplicaciones*.

Madrid, Síntesis, 197-215.

Travers M. (2009). New methods, old problems: A sceptical view of innovation in qualitative research. *Qualitative Research*, 9, 2, 161-179.

Valles MS. (1997). Diseños y estrategias metodológicas en los estudios cualitativos. En: *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid, Síntesis, 69-105.

Whyte WF. (1971 [1943]). Apéndice. Sobre la evolución de la «sociedad de las esquinas». En: *La sociedad de las esquinas*. México, Diana, 337-423.

Tema 3

American Anthropological Association, AAA, ed. (2009). *Code of Ethics of the American Anthropological Association. Approved February 2009*. S.I., AAA.

Behar R. (1996). El observador vulnerable. En: *The Vulnerable Observer. Anthropology that Breaks your Heart*. Boston, Beacon Press, 1-33.

Evans-Pritchard EE. (1973 [1949]). Trabajo de campo y tradición empírica. En: Evans-Pritchard EE. (1973 [1950]) *Antropología social*. Buenos Aires, Ediciones Nueva Visión, 79-100.

Jociles MI. (1999a). Las técnicas de investigación en antropología. Mirada antropológica y proceso etnográfico. *Gazeta de Antropología*, 15, texto 15-01.

Lévi-Strauss C. (1976 [1955]). El fin de los viajes. En: *Tristes trópicos*. Buenos Aires, EUDEBA, 1-32.

Marcus GE. (2001 [1995]) Etnografía en/del sistema mundo: El surgimiento de la etnografía multilocal. *Alteridades*, 11, 22, 111-127.

Mayans J. (2002). Nuevas tecnologías, viejas etnografías (objeto y método de la etnografía en el ciberespacio). *Quaderns ICA*, 17-18, 79-97.

Reynoso C. (2008) Emic y etic. En: *Corrientes teóricas en Antropología. Perspectivas desde el siglo XXI*. Buenos Aires, Editorial SB, 343-352.

San Román T. (2009) Sobre la investigación etnográfica. *Revista de Antropología Social*, 18, 235-260.

Scheper-Hughes N. (1997 [1992]). Introducción. En: *La muerte sin llanto. Violencia y vida cotidiana en Brasil*. Barcelona, Ariel, 13-40.

Tema 4

Andreski S. (1973 [1972]). La cuantificación como camuflaje. En: *Las ciencias sociales como forma de brujería*. Madrid, Taurus, 151-160.

Gabàs A. (2003). Marco teórico y metodológico. En: Gabàs À., ed. (2005) *Indicadores de género contra la exclusión social*. Barcelona, Surt, 1-58.

Lago I. (2008). Relaciones causales versus relaciones espurias. En: *La lógica de la explicación en las ciencias sociales. Una aproximación metodológica*. Madrid, Alianza, 29-40. T4 PTE

Lazarsfeld P. (1985 [1958]). De los conceptos a los índices empíricos. En: Boudon R, Lazarsfeld P., eds. (1985 [1965]). *Metodología de las ciencias sociales I. Conceptos e índices*. Barcelona, Laia, 35-46.

López P. (1996). La construcción de tipologías: metodología de análisis. *Papers. Revista de Sociología*, 48, 9-29.

Lozares C. (1990). La tipología en Sociología: más allá de la taxonomía. *Papers. Revista de Sociología*, 34, 139-164.

Marradi A. (1991). Clasificación. En: Reyes R., dir. (1991). *Terminología científico social. Anexo*. Barcelona, Anthropos, 45-58.

Martínez F. (1993). La polémica sobre la cuantificación en las ciencias del hombre. *Papers. Revista de Sociología*, 42, 13-34.

McKinney JC. (1988 [1966]). Hacia una codificación del procedimiento tipológico. En: *Tipología constructiva y teoría social*. Buenos Aires, Amorrortu, 220-238.

Molina JL, Vich J. (2008). Tipologías y clasificaciones. *Perifèria*, 8.

Tema 5

Andréu J, García-Nieto A, Pérez AM. (2007) Método de comparación constante y Muestreo teórico.

- En: *Evolución de la teoría fundamentada como técnica de análisis cualitativo*. Barcelona, CIS, col. Cuadernos metodológicos, 40, 6-67.
- Blumer H. (1982 [1969]). La opinión pública y su sondeo. En: *El interaccionismo simbólico*. Barcelona, HORA, 151-160.
- Díaz de Rada V. (2008). La selección de los entrevistados últimos en encuestas presenciales: un análisis de la utilización conjunta del método de rutas y el método de cuotas. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (Reis)*, 123, 209-247.
- Heckathorn DD. (1997). Respondent-driven sampling: A new approach to the study of hidden populations. *Social Problems*, 44, 174-199.
- Menéndez EL. (2008). Epidemiología sociocultural: propuestas y posibilidades. *Religión y sociedad*, XX, 2, 5-50. Pte.
- Patton MQ. (2001 [1990]). *Purposeful Sampling*. En: Bryman A., ed. (2001) *Ethnography. Vol. II: Ethnographic Fieldwork Practice*. London, Sage, 106-121.
- Pelto PJ, Pelto GH. (1978d [1970]). Counting and sampling. En: *Anthropological Research. The Structure of Inquiry*. New York, Cambridge University Press, 123-140.
- Rodríguez J. (1991). Tipos de muestreo. En: *Métodos de muestreo*. Madrid, CIS, 21-45.
- Spren M. (1992). Rare populations, hidden populations and link-tracing designs: what and why? *Bulletin de Methodologie Sociologique*, 36, 34-58.
- Wejnert C, Heckathorn DD. (2008). Web-based network sampling - Efficiency and efficacy of respondent-driven sampling for online research. *Sociological Methods & Research*, 37, 105-134.

Tema 6

- Añorve MA. (2007). Archivos y sociedad. *Revista General de Información y Documentación*, 17, 2, 123-128.
- Cardoso CFS, Pérez H. (1999 [1976]). *Los métodos de la historia*. Barcelona, Crítica, 132-167.
- Comité del Sistema Estadístico Europeo, CSEE, ed. (2011) *Código de Buenas Prácticas de las Estadísticas Europeas*. Bruselas, Unión Europea.
- Departament de Cultura, ed. (2013). *Arxius i Gestió documental*: www.gencat.cat/cultura/arxius/ Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Gauchi V. (2012). Aproximación teórica a la relación entre los términos gestión documental, gestión de información y gestión del conocimiento. *Revista Española de Documentación Científica*, 35, 4, 531-554.
- Institut d'Estadística de Catalunya, IEC, ed. (2013). <http://www.idescat.cat/es/>. Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Instituto Nacional de Estadística, INE, ed. (2013). *Censos en España*. Madrid, Instituto Nacional de Estadística (INE).
- Ley Orgánica 15/1999, de 13 de diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal. Revisión vigente desde el 6 de marzo de 2011.
- Portal de Archivos Españoles, PARES, ed. (2013). *Portal de archivos españoles*: <http://pares.mcu.es/> Madrid, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- Servei de Biblioteques-UAB, SB-UAB, ed. (2011). *Refworks*. Bellaterra, UAB.

Tema 7

- Carvalho da Rocha AL, Vedana V. (2009) La representación imaginaria, los datos sensibles y los juegos de la memoria: los desafíos de campo en una antropología sonora. *Revista Chilena de Antropología Visual*, 13, 37-60.
- Denzin NK. (1970). Participant Observation: Varieties and Strategies of the Field Method. En: *The research act*. Chicago, Aldine, 185-218.
- Guasch O. (1997) Cinco ejemplos. En: *Observación participante*. Madrid, CIS, 47-95.
- Harvey L. (2011) Intimate reflections: private diaries in qualitative research. *Qualitative Research*, 11, 4, 443-446.
- Heider KG. (1988). The Rashomon Effect: When Ethnographers Disagree. *American Anthropologist*, 90, 1, 73-81.

- Jociles Ml. (1999b) Observación participante y distancia antropológica. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*. LIV, 2, 5-58.
- Martín J. (2011) La fotografía de campo como registro y representación: una propuesta de análisis que explora las relaciones entre la tecnología, la técnica y el sujeto. *Revista de Antropología Experimental*, 11, texto 11, 159-170.
- Mauss M. (1974 [1967]). Métodos de observación. En: *Introducción a la Etnografía*. Madrid, Istmo, 19-29.
- Pétonnet C. (1982). L'Observation flottante. L'Exemple d'un cimetiere parisien. *L' Homme*, XXII, 4, 37-47.
- Schwartz H, Jacobs J. (1984 [1976]). Técnicas no reactivas para estudiar grupos e individuos. En: *Sociología cualitativa. Método para la reconstrucción de la realidad*. México, Trillas, 107-141.

Tema 8

- Adler PA. (1993 [1985]). Researching dealers and smugglers. En: *Wheeling and dealing: an ethnography of an upper-level drug dealing and smuggling community*. New York, Columbia University, 11-28.
- Ardèvol E, et al. (2003). Etnografía virtualizada: la observación participante y la entrevista semiestructurada en línea. *Athenea Digital*, 3, primavera de 2003.
- Blanchet A. (1989 [1987]). Entrevistar. En: Blanchet A, et al. (1989 [1987]). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid, Narcea, 87-129.
- Bourdieu P. (2000 [1996]) La televisión, el periodismo y la política. En: Bourdieu P. (2000 [1998]). *Contrafuegos. Reflexiones para servir a la resistencia contra la invasión neoliberal*. Barcelona, Anagrama, 96-106.
- Fraser R. (1990). La formación de un entrevistador. *Historia y Fuente Oral*, 1, 3, 129-150.
- Hammer D, Wildavsky A. (1990). La entrevista semi-estructurada de final abierto. Aproximación a una guía operativa. *Historia y Fuente Oral*, 4, 23-61.
- James N, Busher H. (2006). Credibility, authenticity and voice: dilemmas in online interviewing. *Qualitative Research*, 6, 3, 403-420.
- Trognon A. (1989 [1987]). Producir datos. En: Blanchet A, et al. (1989 [1987]). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid, Narcea, 11-26.
- Trier-Bieniek A. (2012). Framing the telephone interview as a participant-centred tool for qualitative research: a methodological discussion. *Qualitative Research*, 12, 6, 630-644.
- Valles MS. (2002). *Entrevistas cualitativas*. Madrid, CIS.

Tema 9

- Bertaux D. (2005 [1997]). Acerca del relato de vida. En: *Los relatos de vida. Perspectiva etnosociológica*. Barcelona, Bellaterra, 35-49.
- Bourdieu P. (1989 [1986]). La ilusión biográfica. *Historia y Fuente Oral*, 2, 2, 27-33.
- Feixa C. (2006). La imaginación autobiográfica. *Periferia* 5.
- Ferrarotti F. (2009). El conocimiento socioantropológico como conocimiento participado y verdad intersubjetiva. *Historia, Antropología y Fuentes Orales*, 41, 177-121.
- Houltz A. (1997). Versiones biográficas/versiones autobiográficas. Las entrevistas y el material autobiográfico como medio de comunicación y método para recabar información. *Historia, Antropología y Fuentes Orales*, 2, 18, 63-72.
- Lewis O. (1965 [1959]). La escena. En: *Antropología de la pobreza. Cinco familias*. México, FCE, 16-32.
- Portelli A. (1989). Historia y memoria: la muerte de Luigi Trastulli. *Historia y Fuente Oral*, 1, 5-32.
- Prat J. (2004). El relat de vida com a objecte d'estudi. En: Prat J., coord. (2004) *I... això és la meva vida. Relats biogràfics i societat*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, 21-40.
- Szczepanski J. (1978). El método biográfico. *Papers: Revista de Sociologia*, 10, 231-259.
- Vansina J. (2007) Tradición oral, historia oral: logros y perspectivas. *Historia, Antropología y Fuentes Orales*, 37, 151-163. T9

Tema 10

- Callejo J. (2001). Invitación a la práctica del análisis e interpretación de una transcripción de grupo de discusión. En: *El grupo de discusión: introducción a una práctica de investigación*. Barcelona, Ariel, 193-253.
- Canales M, Peinado A. (1994). Grupos de discusión. En: Delgado JM, Gutiérrez J., coords. (1994) *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid, Síntesis, 287-316.
- Colectivo Ioé (2010). ¿Para qué sirve el grupo de discusión? Una revisión crítica del uso de técnicas grupales en los medios sobre migraciones. *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, 19, enero-junio, 73-99.
- Farnsworth J, Boon B. (2010). Analysing group dynamics within the focus group. *Qualitative Research*, 10, 5, 605-624.
- Greenwood D, González JL, et al. (1989). Contexto intelectual y metodológico. En: *Culturas de Fagor. Estudio Antropológico de las cooperativas de Mondragón*. San Sebastián, Txertoa, 23-34.
- Gutiérrez J. (2008). *Dinámica del grupo de discusión*. Barcelona, CIS, col. Cuadernos metodológicos, 41.
- Ibáñez J. (1991). El grupo de discusión: fundamento metodológico y legitimación epistemológica. En: Latiesa M., ed. (1991) *El Pluralismo metodológico en la investigación social*. Granada, Universidad de Granada, 53-82.
- Infesta G, Vicente A, Cohen I. (2012). Reflexiones en torno al trabajo con grupos de discusión en ciencias sociales. *Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico*, 6, 1. 233-244.
- Krueger RA. (1991 [1988]). *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid, Pirámide.
- Landeta J. (1999). Metodología. En: *El método delphi*. Barcelona, Ariel, 48-123.

Tema 11

- Aldridge A, Levine K. (2003 [2001]). El diseño de las preguntas: ¿qué, cuándo, dónde, por qué, cuánto y con qué frecuencia? *Topografía del mundo social. Teoría y práctica de la investigación mediante encuestas*. Barcelona, Gedisa, 125-157.
- Blumer H. (1982 [1947]). La opinión pública y su sondeo. En: Blumer H. (1982 [1969]). *El interaccionismo simbólico*. Barcelona, HOR, 151-160.
- Bosch JLC, Torrente D. (1993). Encuestas telefónicas. En: *Encuestas telefónicas y por correo*. Madrid, CIS, 65-126.
- Cardús S, Estruch J. (1984). Crítica metodològica. En: *Les enquestes a la Joventut de Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, 73-159.
- Díaz de Rada V. (2012). Ventajas e inconvenientes de la encuesta por Internet. *Papers*, 97, 1, 193-223.
- Ghiglione R. (1989 [1987]). Encuestar. En: Blanchet A, et al. (1989 [1987]). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid, Narcea, 131-182.
- Pavía JM, et al. (2011). Encuestas electorales online: nuevos retos, viejos problemas. *Reis*, 135, julio-septiembre, 107-122.
- Sainz E. (1991). El cuestionario en los sondeos de opinión. En: Latiesa M., ed. (1991) *El Pluralismo metodológico en la investigación social*. Granada, Universidad de Granada, 291-309.
- Sánchez Carrión JJ. (1996). La calidad de la encuesta. *Papers. Revista de Sociología*, 48, 127-146.
- Sánchez Carrión JJ. (2012). La encuesta, herramienta cognitiva. *Papers*, 97, 1, 169-192.

Tema 12

- Barnes JA. (2003 [1954]). Clase y comités en una comunidad isleña noruega. En: Requena F., ed. (2003) *Análisis de redes sociales. Orígenes, teorías y aplicaciones*. Madrid, CIS, 121-146.
- Granovetter, M. (1982). The Strength of Weak Ties. A network Theory Revisited. En: Marsden PV, Lin N., eds. (1982). *Social Structure and Network Analysis*. London, Sage, 105-130.
- Kadushin C. (2012). Coda. Ten master ideas of social Networks. En: *Understanding Social Networks. Theories, Concepts and Findings*. Cambridge MA: Cambridge University Press, 201-212.

- Mayer AC. (1980 [1966]). La importancia de los cuasi-grupos en el estudio de las sociedades complejas. En: Banton M, comp., *Antropología social de las sociedades complejas*. Madrid, Alianza, 108-133.
- McCarty C. (2010) La estructura en las redes personales. *REDES. Revista hispana para el análisis de redes sociales*, 19, 11, 242-271.
- Molina JL. (2005). El estudio de las redes personales: contribuciones, métodos y perspectivas. *Empiria*, 10, julio-diciembre, 71-106.
- Molina JL. (2009) Panorama de la investigación en redes sociales. *REDES. Revista hispana para el análisis de redes sociales*, 17, 11, 235-256.
- Molina JL, Ávila J., eds. (2009). "Antropología y redes sociales. Una introducción a UCInet6-NetDraw, EgoNet y el análisis comparado con SPSS". http://revista-redes.rediris.es/recerca/Egoredes/antropologia_y_redes_sociales.pdf
- Requena F. (1991). Análisis de redes. En: *Redes sociales y mercado de trabajo*. Madrid, CIS, 34-49.
- Schweizer T. (1996). Reconsidering Social Networks: Reciprocal Gift Exchange among the !Kung. *Journal of Quantitative Anthropology*, 6, 147-170.

Tema 13

- Bellavista J, et al. (1997). *Evaluación de la investigación*. Madrid, CIS.
- Bertaux D. (2005 [1997]). Formato y redacción. En: *Los relatos de vida. Perspectiva etnosociológica*. Barcelona, Bellaterra, 117-129.
- Cisneros Puebla CA, Davidson J. (2012). Qualitative Computing and Qualitative Research: Addressing the Challenges of Technology and Globalization. *Forum Qualitative Social Research*, 11, 2, art. 28.
- Cooper H. (1998). The Data Analysis Stage. En: *Synthesizing Research Third Edition*. London. Sage, 104-156.
- García García JL. (2000). Informar y narrar: el análisis de los discursos en las investigaciones de campo. *Revista de Antropología Social*, 9, 75-104. PDF y word, impreso (archivo loro) T13-15
- Krippendorff K. (1997 [1980]). Técnicas analíticas. En: *Metodología del análisis de contenido*. Barcelona, Paidós, 161-174.
- Reynoso C. (1992). Presentación. En: Reynoso C., comp. *El surgimiento de la antropología posmoderna*. Barcelona, Gedisa, 11-60.
- Trinidad A, Carrero V, Soriano RM. (2006). Elementos de la Teoría Fundamentada. En: *Teoría fundamentada. "Grounded Theory". La construcción de la teoría a través del análisis interpretacional*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, col. Cuadernos metodológicos 37, 23-58.
- Van Dijk TA. (1997 [1978]). La ciencia del texto. En: *La ciencia del texto*. Barcelona, Paidós, 13-30.
- Velasco H, Díaz de Rada A. (1997). Describir, traducir, explicar, interpretar. En: *La lógica de la investigación etnográfica. Un modelo para etnógrafos de la escuela*. Madrid, Trotta, 41-64.

10.- Programació de l'assignatura

L'assignatura implica l'assistència a les classes teòriques, la realització de les pràctiques d'aula (individuals, per parelles o en grup) i l'assistència a les tutories individuals o en grup programades al llarg del semestre. Al mateix temps s'han de fer lliuraments periòdics en els terminis establerts.

ACTIVITATS D'APRENTATGE

DATA/ES	ACTIVITAT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENTATGE
16-09-2013 fins el 31-1-2014	Classes teòriques	Aula	Canó, ordinador, video i materials docents impressos	Coneixement i valoració crítica de les estratègies d'investigació social i cultural.
16-09-2013 fins el 31-1-2014	Pràctiques d'aula	Aula	Canó, ordinador, video i materials docents impressos	Domini de les tècniques i mètodes.
16-09-2013 fins el 31-1-2014	Tutories individuals	Despatx	Ordinador i documentació impresa.	Identificació de punts de millora del disseny.

LLIURAMENTS

DATA/ES	LLIURAMENT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENTATGE
4-6/11/2013	Primer lliurament	Campus Virtual o despatx, segons docent		Identifica, decideix, raona i descriu de forma acurada els elements del disseny.
16-19/12/2013	Segon lliurament	Campus Virtual o despatx, segons docent		Identifica, decideix, raona i descriu de forma acurada els elements del disseny.
Febrer 2014 (data oficial avaluació final)	Lliurament final	Campus Virtual o despatx, segons docent		Identifica, decideix, raona i descriu de forma acurada els elements del disseny.